

Tweede Kamer t.a.v. Vaste Kamercommissie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Datum

22 augustus 2024

Ons kenmerk

UTR-CVH-160824-001

Betreft / Onderwerp

Position paper FNV t.b.v. rondetafelgesprek 'Opheffen van het handhavingsmoratorium Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (DBA)'

Doorkiesnummer

088-3682372

Email contactpersoon

henk.vandervelden@fnv.nl

Bijlage(n)

-

Position paper FNV ten behoeve van het rondetafelgesprek 'Opheffen van het handhavingsmoratorium Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (DBA)' op 5 september 2024

Het is hoogstnoodzakelijk dat het handhavingsmoratorium op schijnzelfstandigheid uiterlijk 1 januari 2025 wordt opgeheven.

- Er is nu momentum gecreëerd waarop het mogelijk is dat schijnopdrachtgevers zich weer aan de wet gaan houden. We kunnen het ons niet veroorloven dat momentum nogmaals, net als in 2016, te laten verlopen. Bewust niet handhaven van wetten en regels ondermijnt de geloofwaardigheid van de politiek als wetgever en tast de positie van ambtelijke instituties als uitvoerders aan. De FNV ervaart het moratorium als een uitnodiging om de wet niet na te leven en merkt dat het moratorium werkt als een sta in de weg van goede afspraken over zelfstandige arbeid tussen vakbeweging en werkgevers. In de meeste gevallen is volstrekt duidelijk waar sprake is van schijnzelfstandigheid of evidente zelfstandigheid.
- Schijnzelfstandigheid is schadelijk voor mensen en de samenleving. Schijnzelfstandigheid schept aan de onderkant van de arbeidsmarkt preciaire arbeidsrelaties waarin alle risico's tegen een minimaal tarief worden afgewenteld op de schijnzelfstandige. Schijnzelfstandigheid leidt in sommige sectoren tot spanningen met reguliere werknemers. Het drijft de kosten op in bijvoorbeeld zorg, onderwijs en kinderopvang en maakt het moeilijker de kwaliteit te handhaven. Schijnzelfstandigheid schept aan de bovenkant van de arbeidsmarkt een 'kwalificatie-opportunisme' waar de goedbetaalde maar niet ondernemende zzp'er profiteert van een mooi tarief, geen premieafdracht aan Sociale Verzekeringen, scholing of pensioen en fiscale voordelen.
- Hervatting van de handhaving per 1 januari 2025 is mogelijk en kan verstandig gebeuren.

- Nu geen navorderingen bij de schijnzelfstandigen in het kader van belastingen, toeslagen, enz. We hebben al bijna 20 jaar de situatie dat de schijnopdrachtgever is gevrijwaard en alle risico's bij de werkende liggen. Het is cruciaal dat opdrachtgevers/werkgevers zo spoedig mogelijk de kwalificatie van de arbeidsrelatie weer gedegen gaan invullen. Toekomstig correct naleven van bestaande wetgeving is op dit moment vele malen belangrijker dan naheffing over het verleden.
- De hervatting van de handhaving is een geleidelijk proces dat nu al kan beginnen bij de meest duidelijke en meest schadelijke gevallen van schijnzelfstandigheid. In de meeste gevallen is de aard van de arbeidsrelatie duidelijk genoeg.

Terugdringen misbruik onzeker werk

De FNV vertegenwoordigt al sinds jaar en dag zowel werknemers als zelfstandigen. We zetten ons in voor versterking van de positie van zelfstandigen en voor het bestrijden van schijnzelfstandigheid.

De opheffing van het handhavingsmoratorium is onderdeel van een breed arbeidsmarktpakket. Het pakket is gebaseerd op het middellangetermijnadvies dat de Sociaaleconomische Raad in 2021 uitbracht. Sociale partners zijn nauw betrokken bij de uitwerking van de maatregelen. Het pakket wil het wijdverbreide misbruik van onzekere arbeidscontracten - tijdelijk, oproep, uitzend en schijnzelfstandigheid - terugdringen.

In Nederland wordt op grote schaal werk verricht op basis van onzekere contracten. Flexibele arbeid heeft een functie in de samenleving, maar wordt in de praktijk te vaak misbruikt om kosten te besparen, werkgeversverantwoordelijkheid te ontlopen of private voordelen te behalen. Deels kan dat omdat de wet het nog toestaat; deels gebeurt het omdat men bij gebrek aan handhaving eraan gewend is geraakt de wet te overtreden. Voor te veel mensen leidt het tot werk- en inkomensonzekerheid en maar al te vaak ook lage inkomens en slechte leef- en arbeidsomstandigheden. Op collectief niveau leidt bijvoorbeeld de inzet van schijnzelfstandigen tot concurrentie op arbeidsvoorwaarden en tot ondermijning van de cao, de sociale verzekeringen, het pensioenstelsel, scholingsfondsen, de ontslagbescherming en het minimumloon.

Opheffen moratorium

Het is goed te beseffen dat de handhaving op schijnzelfstandigheid al werd bemoeilijkt bij de introductie van de uitbreiding rechtsgevolgen Verklaring Arbeidsrelatie (VAR) in 2006. De VAR bood de opdrachtgever vrijwaring vooraf. Bij handhaving op schijnzelfstandigheid kon alleen bij de werkende sprake zijn van een navordering. Die onrechtvaardigheid leidde tot terughoudendheid bij de handhavende instanties. De Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (Wet DBA) deed in 2016 feitelijk weinig anders dan de VAR afschaffen. Handhaving zou weer mogelijk worden.

Nadat de Wet DBA van kracht was geworden ontstond de nodige opportunistische commotie vanuit een stevige lobby van zelfstandigenorganisaties, intermediairs, werkgevers en anderen die belang hadden bij de bestaande situatie. De destijds gepresenteerde omzetsdaling voor zelfstandigen is nooit aangetoond en zal ook nu niet plaatsvinden. Schijnzelfstandigen zullen bij de huidige krapte op de arbeidsmarkt gemakkelijk werk vinden.

De lobby van destijds heeft ervoor gezorgd dat nu al acht jaar sprake is van een handhavingsmoratorium: de belastingdienst mag van de politiek in gevallen van schijnzelfstandigheid geen achterstallige belastingen en premies innen. De FNV heeft destijds de uitwerking van het

moratorium – feitelijk een uitnodiging om de wet niet na te leven - ervaren. In aanloop naar hervatting van de handhaving bleken werkgevers bereid om met de vakbeweging afspraken te maken over de inzet van zelfstandigen in lijn met wet- en regelgeving. Na de introductie van het moratorium was die bereidheid verdwenen. De ervaringen van de Belastingdienst waren soortgelijk.

Nu is opnieuw een momentum gecreëerd. De politiek heeft meermalen te kennen gegeven dat het moratorium per 1 januari 2025 echt zal verdwijnen. De handhavende instanties hebben een traject uitgezet dat ertoe moet leiden dat werkgevers en werkenden zich aan de wet gaan houden. Nu het moratorium lijkt te worden opgeheven, zijn werkgevers en sectoren opnieuw bereid in gesprek te gaan over de weg daar naartoe. We kunnen het ons niet veroorloven dat momentum nogmaals te laten verlopen. De FNV roept de politiek dringend op het handhavingsmoratorium daadwerkelijk per 1 januari 2025 op te heffen.

Hervatten van de handhaving moet verstandig gebeuren

Het doel is terugdringen van schijnzelfstandigheid. Het is niet de bedoeling dat evidente zelfstandigen plotseling werknemer moeten worden. Na de Wet-DBA heeft de opvatting postgevat dat het vaak lastig is onderscheid te maken tussen werknemers en zelfstandigen. In de meeste gevallen is dat helemaal niet moeilijk. Zowel de Belastingdienst als de Arbeidsinspectie zijn in de regel prima in staat om de aard van de arbeidsrelatie vast te stellen. De FNV heeft daarnaast meerdere processen gevoerd die tot verdere verduidelijking hebben geleid. Opdrachtgevers / werkgevers zijn inmiddels ruim gefaciliteerd met kwalificatiegereedschappen. De beschikbare webmodule kan in de meeste gevallen binnen een half uur en met 36 beantwoorde vragen duidelijkheid geven.

Een groter probleem is dat de kennis over de regels die bepalen of je een werknemer of ondernemer bent, door het jarenlange gebrek aan handhaving zijn vervaagd. Zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers konden jarenlang hun gang gaan zonder risico op een correctie. Daarmee is de onwenselijke situatie ontstaan dat het voor grote groepen zelfstandigen – en hun opdrachtgevers – een verrassing kan zijn dat zij toch echt werknemers zijn. Het moratorium heeft daarbij feitelijk de situatie voort laten bestaan dat alleen de schijnopdrachtgever is gevrijwaard en alle risico's bij de werkende liggen. Werkenden die niet altijd vrije keuze hadden.

De FNV dringt erop aan dat de hervatting van de handhaving verstandig verloopt.

- Nu geen navorderingen bij de schijnzelfstandigen in het kader van belastingen, toeslagen, enz. We hebben al bijna 20 jaar de situatie dat nauwelijks wordt gehandhaafd en dat alle risico's op navorderingen bij de werkende liggen. Daarbij past geen accent op navorderingen over het verleden maar een toekomstgerichte aanpak met bedrijfsbezoeken en daaropvolgende aanwijzingen voor de toekomstige arbeidskwalificatie. Als de schijnopdrachtgever met een schone lei kan beginnen, moet dat ook voor de werknemer gelden.
- Het moet een geleidelijk proces zijn met duidelijke termijnen en planning. Ga beginnen bij de meest duidelijke en schadelijke gevallen van schijnzelfstandigheid. Pak de bemiddelingsbureaus / tussenkombureaus aan die willens en wetens aan schijnzelfstandigheid verdienen.

Maar ga die stappen zetten en het liefst zo snel mogelijk. Want hoe langer niet wordt gehandhaafd, hoe groter het probleem zal worden. Een toekomstbestendige arbeidsmarkt en een houdbaar belasting- en socialezekerheidsstelsel komen daarmee onder nog grotere druk te staan.